

# مشرق و غرب

مطبعه و محل اداره :

جفال اوغلنده امنيت  
صندوغی جوارنده  
شنگول يقوشنده  
۲۷ نومرو

سلکمه موافق آثار  
جدیده مع المنونبه  
قبول اولنور

درج ایدله یین آثار اعاده اولنار

دیر ، فلسفه ، علوم ، حقوق ، ادبیات تاریخ ، سیاست و بالخاصه احوال و شئونه اسلامیه بحث ابر و دهفته ده بر نشر اولنور .

آبونه بدلی

صاحب و مؤسسلری :

ابوالعلا زین العابدین - ح . اشرف ادیب  
تاریخ تأسیسی

| سنه لکی             | التی آیلانی | غروش |
|---------------------|-------------|------|
| ممالک عثمانیه ایچون | ۶۵          | ۳۵   |
| روسیه               | ۶۵          | ۳۰۵  |
| سائر ممالک اجنبیه   | ۱۷          | ۹    |

۱۰ تموز ۳۲۴

در سعادتده نسخہ سی ۵۰ یاره در

قیرله دن مقوا بورو ایله کوندریلیرسه سنوی  
۲۰ غروش فضله آلنیر

عدد : ۱۹۹۹

۱۸ ذی القعدة ۱۳۲۹ پنجشنبه ۲۷ تشرین اول ۱۳۲۷

یدنجی جلد

سی آلتده آج ، صوسز بر حالدہ ایکلیوب طورورکن بزم مجوهرات ایچنده خزام ایتمه یی ایچمز کونورملی میدر ؟ الله مسلمانلره اتحاد ایله امر ایدوب طورورکن بز بویه لاقید قاپرسه ق کندیمره مسلمانز دیبه بیلیری بز ؟

طرابلسده محاصره آلتده آلتوب مظالمک ، فجایعک هر درلوسنه معروض طوتیلان شو بیچاره لره قارشى دست امدادی اوزاته حق قدر قلبمزه شفقت یوقیدر ؟ ایتالیا قطعه سی زلزله دن طولانی آلت اوست اولدینی زمان ایتالیا نلر بزدن معاونت ایسته مشدی . اوزمان مصر ایملرک بر چوغی بودعونه اجابت ایتمدی . شیمدی ایسه قارداش لرم بزدن امداد بکله یور .

### « امیر عبدالرحمن خان »

« مابعد »

عددجه بزه فائق بولونان دشمنه غالب کلیشمز اوزرینه جناب حقه عرض شکران ایدهرک اعلان مسرت ایلمه رک طوتدیغمز اسرا میاننده ( رستاق ) خالرنندن اون ایکی ذات واردی . بونلر ، ناره حربی ایقاد ایله اسارتلرینه بادی اولانه آتوب طوتوبور و :

— افغان عساکر مستحفظه رئیسک معیتنده کی قوته کافی عسکر ویریرسه کز رئیس طوتار ، سزه یوللارم دیبه امرامزه مکتوب یازمشدی . دیورلردی . اکلایشیلان بکلرده بو امید ایله معاونته قالقیشمشلر . فقط ایش کورمه یین عسکرک بر قسه یله سرکرده لرندن بعضاری بنم المه کرتار اولمشلردی .

§

اردوگاهه عودتمدن صوکر بر راپور یازدم . بالخاصه بو فقره بی درج ایتدکدن صوکر اعمجمه ، ویریمک اوزره خان آباده بوللادم . مجروح اسیرلری تداوی ایچین جراح لرم تعیین ایتم . یاره لری ابی اولنجه بعضارینه خلعت اکسائی ، بعضارینه ده خرج اعطاسیله صالیویردم و :

— وطنداش لرم کزه نصیحت ایدیکز : یغما کرلکی براقسینلر . امراکزده سویله یکز : چارشمق ایستورلرسه مردانه میدان چیقسینلر . بر طرفدن ( تخته بل ) سفیر کونده روب پدرمه اظهار مودت ایلمک ، بر طرفدن ده اونک عسکرینه مخالفت ومقاومت کوسترمک صورتیله یابدقلمی حیلله کارلقدن واز کچسینلر . بیلیمش اولسونلرکه پدرمک آرزو ایتدیکی تقدیرده بدخشانی تحت تصرفه آلیر . اورانک بکی بکا آلتی ساعت قارشى طوراماز . دیدم .

( قته غن ) لی اسرانی توقیف ایدهره بخارایه هجرت ایلمش اولان همشهریلرینه ( وطنکره دونه دیککز حالدہ بوتون اسیرلری اولدوره جکم ) دیبه خبر کونده ردم . تشویقم اوزره یینه اسرا ده بو خبری تأکید وهمشهریلرینی تأمین ایله دی ، براز صوکر ( قته غن ) علماسندن بر قاج ذات مکالمه ایچین نزدمه کلدی .

— افغانستان دولته مخالفته بولونماز صداقت واستقامتدن

ایريلمائزه کز کندی رعیم . حقنده کی قیدانم دن سزده نصیبه دار اولورسکز . دیبه رک افاده سی قسم بالله ایله تأیید ایتم . مرخصلرک مطاشاً عنیمق اوزرینه ایکی بیک خانه مهاجر ، وطنه عودت ایدهرک تالیخانه یرله شدی .

§

اسرا واسطه سیله تبلیغ ایتدیکم سوزلره قارشى ( میریوسف علی ) آلدرمادی ، چاپوچلمه دوام ایتمدی . بر قاج هفته صوکره ( قته غن ) و ( قلاب ) بکلری و برادری ( میرشاه ) ایله مشاوره ده بولونوب معیتلرنده کی عسکرک متفقاً ( تالیخان ) و ( چال ) اوزره لرینه هجوم ایتدیریمه سنی وغلبه نک آنجاق بو صورتله قابل اوله بیله جکنى سویلادی .

( چال ) ده بزم ۴۰۰ نظامیه و ۴۰۰ خاصه عسکر مزله ۵۰۰ سواریمز و ۲ دانه طوپمز واردی که ( سردار محمد علم خان ) نامنده شجیع و محرب بر ذاتک قومانداسنده ایدی . دشمن شو صورتله ترتیباتده بولونمشدی که :

بر مفرزه سی بزم حیوانات اوزرینه هجوم ایلمه جک وشو صورتله کندیلرینک منتظم عسکر اولما یوب یغما کر بر چته بولوندیغنی ظن ایتدیره جکدی . میراتالیک عمجه زاده سی ( میرعلی ولی ) نک تحتده اداره سنده بولونا جق ۳۰۰۰۰ سوارى ده کیجه کلوب تالیخان باغلرنده کیزلرله جکدی .

ایرتسی صباح دشمن سواریسندن یوز نفر هجوم ایدهرک ، اولامایه کونورولن بزم ده وهردن یوزدانه سنی سورمش ، ایلری قاره قوللری قوماندانی ده بونلرک استردادى ایچین چاپوچیلرک آرقاسندن ابی یوز سوارى یوللامش .

بو خبری ایشیتدیکم کبی عسکرک حربیه حاضر لانسنى امرایندم . چونکه قاره قول جوارنده کی حیوانانه یوز سوارینک هجومه قالقیشا . مایا جغنی آکلامش ، مطلقاً اوراده مهم بر قوتک کیزلرله شش اولدیغنه حکم ایله مشدم .

حکم طوغرو ایش . عسکر حاضر لانی اکال ایتدیکی صیراده اولجه کوندریان ابی یوز سوارینک یوز التمشى ، دشمنک شدقلى هجومندن قاجوب کلپور ، قرق بیک قدر سوارى ده اونلری ده تعقیب ایدیوردی . بن احتیاطه رمایه اولجه طوپلری ابی یوز عسکرله ( آرتیه یوز ) ده نیلن طاغه دیزدیرمش وقوماندایى المانجه آتش آچمالرینی امر ایتشدم .

صاغ طرفدن بیک ، صول جهندن بش یوز نفرى پوصویه یاتیردقن صوکره متباقى سوارى و پیاده ایله دشمنه قارشى چیقدم . مصادمه باشلادینی ائنده طوپچیلرله پوصوده کی عسکرلره کولله قورشون یاغدیرمه لرینه دائر امر ویردم . کندیمره اولانجه قوتله جیه دن هجوم ایدم . دشمن فدا حالدہ شاشیردی طوقوز ساعت اوغراشدقن صوکر اوچ بیک مقتول ویرمک صورتیله بوزولدی . بزم طرفدن یوز نفر قدر مقتول و مجروح واردی . آلتی یوز اسیرله بش بیک

آت آینه‌شدهی . دشمنك كوزنی ییلدیرمق ایچین که سیلن باشلردن بر قله یایدیرم و بو فتح عظیمك نصیلاتی حاوی بر راپور اسراسیله عجمه‌می تبریک ایتدم .

چال طرفه کیدن و اون ایکی بیك کشیدن عبارت اولوب (میر بابایك) و (میرسلطان مراد) ك قومانداسنده بولنان دشمن فرقه‌سی جزئی بر مصادمه‌دن صوکره یوز مقتول و یروب مجروح و پریشان بر حالد صاووشدیلر ، حتی سرکرده‌لری (میر بابایك) آتدن دوشوب ایاغی قیریلدی . او حالد آلوب کوتوردیلر .

مظفریات واقعه اوزرینه افغانستانك تعلیم کورمش منظم عسکريله باشه چیقامایاچقلرینی بدخشان بکری آکلادقلری ایچین قارشى قارشیه جنك ایتکدن چکیندیلر و حيله کارانه چاپوخلیقدن باشقه برشی بجره‌مه‌دیلر .

§

بو صیرالرده بخارا حاکمی (امیر مظفر) ده افغانلیلرک شوکت و سطوتی تجربه ایتک املیه جیحونی کچدی ونهرک بری ساحلنده توقف ایله‌دی . پدرم شو حرکتدن اندیشه‌یه دوشدی . چونکه معینده ۱۰۵۰۰ قدر عسکر واردی ، بونکه بخارا امیرینه مقابله ایده‌مه‌یه چکی ظنیله عجمه‌مه بر مکتوب یازوب اداره‌سنده کی ۲۰۰۰۰ عسکر دن ۱۲۰۰۰ ی نزدنده آلیقویماسنی ، متباقی ۸۰۰۰ ی بنله برابر امدادینه کونده‌رمه‌سنی توصیه ایتدی که بوقوتله محاربه‌وایجابنده ولایتی محافظه‌ایله‌یه‌بیر . له جکدی . زیرا داخا . که اوز بکرك جنسیت جهتیله بخارا امیرینه مناسبتلری اولدیغندن بر دبره آياقلاقلاری خاطره کلیوردی .

عجمه ۴۰۰ ، بو مکتوبی آلینجه فنا حالد قورقدی . در حال ، تالیخان بیراقوب عسکرله برابر خان آباده کیتمه‌مه‌دائر بکابر امرنامه یوللادی . بن ، بوراده قالب ایجاب حاله کوره کوره حرکت ، ایتک ده موافق اولدیغنی و برجوق زحمتله اله ایدیلمش بر ولایتی عسکر سز ، محافظه‌سز ترك ایتک طوغرو اولامایاچقنی جواباً یازدمسه‌ده عجمه سوزمی دیکله‌مه‌دی . بلا تائی حرکت حقه‌ده تأکیداً امر ویردی .

اطاعتدن باشقه چاره قالمادیغنی ایچین ایرته‌سی کونی علی الصباح یوله چیقدق . لوازمی تمامیه یوکلعه جنک حیوانات اولمديغندن یرده قالان جیخانه و مهماتی عسکره تحمیل ایتدم . هپسی کوتوره‌یه‌یه چکی قدر یوکلعه‌ندی . خان آباده ییه جنک تدارکنك مشک اوله جقنی بیلدیکم جهتله یوز نفر سواری بی (آرته‌یوز) اهالیسنگ قویونلرینی یغما ایتیه کوزردم .

بوندن صکره عسکری اوج قسمه آیردم . برنجیسنه (سردار محمد امین خان) ك اوغلی (سردار شمس‌الدین خان) ی قوماندانلیله پیشداره ، ایکنجی‌سنی — که ردیف ، نظامیه پیاده و سواریسی ایله درت طوپدن عبارت ایدی . — وسطه ، طوپچی پیاده و سواری بقیه‌سی بولونان اوچنجی‌سنی‌ده دمداره تعیین ایتدم .

قویون طوپلامق ایچین کوندردیکم سواریلر (خواجه چنگل)

قلعه‌سنده بزه یتشدیلر ، بولاییلکاری قدر قویونلری سوروب کتیرمشلردی .

تالیخان اهالیسی ، بزم بفته حرکتزدن جرأت آلدیلر . و بش آلتی بیك سواری اوله‌رق آرقامزه دوشدیلر . بونلرک جرأتلرینی قیرمق و کوزلرینی ییلدیرمق ایچین بر طابور سوق ایتدم . بو طابور یول کنارنده واقع اولوب بیك آرشین قدر ده‌رینلکی بولونان بر مغاره‌یه صاقلاندى . معقبر ، اورادن کچرکن بر یایلم آتشی ایدیلدی . تفك‌سی ایشیدیلنجه بزم عسکرده کرى دونوب عقیبکیرلره هجوم کوستردی . حریفلر ، فنا حالد سرسمله‌دیلر و جان قورقوسيله اطرافه داغیلدیلر . حتی بمضیلری کندیسینی نهره آتدی ، بعضلری ده طاغه طوغرو قاچدی ، نتیجه‌ده ایچلرندن درتیوزی خاک‌هلاکه‌سهریلدی . آرتیق تعرضه اوغرامق سزین یولزه دوام ایتدک ،

کیجه نهری کچرکن طوپلر مزدن بری صویه دوشدی . طوپ‌چیلر بر جوق اوغراشدقلری حالد چیقارامیورلردی . در حال آتدن ایندم . بر قاج نفرله برابر صویه کروب طوپی ساحله ایصال ایتدم . اوستم باشم صیر صیقلام اولدی . عسکری بیراقوب بر طرفده چاشیر ده کیشدیرمکده ممکن دکلدی . عسکرلرم اورمانك یاش اغاچلرینی یا قق صورتیه اثوابی قوروتدیلر .

ایرته‌سی کونی تقریباً اوکله‌دن ایکی ساعت صوکره خان آباده یاقلاشدق . فقط یاقلاشیر یاقلاشماز مدهش طوپ صدالری ایشیتدا (سردار شمس‌الدین خان) :

— بو طوپلر اوز بك سواریلرینك اولمالی . احتمال که عجمه‌کرک اوردوسنی یغما ایتشاردر . شو حالد بز بوراده طورمایلم ، کابل طرفه قاچالم . دیدی .

— ۱۲۵۷ ده انکلیزلره قارشى وقوع بولان محاربه‌ده کی شجاعتنکری ایشیتمشدم . عجباً اودلاورلک نرینه کیتدی ؟ تعرضنده بولوندم . محجوبانه سکوت ایتدی .

تفتیش احوال ایچین عجمه‌مک اورروسنه آلتی سواری سوق ایتدم و :

— اوردردن طوپ سسلری ایشیدییورم ، ایجاب ایدن طرفه حرکت دشمن اوزهرینه صوت ایچین امرکری بکلیورم . دییه‌خبر یوللادم . بر ساعت صوکره قوشه‌رق بری کلدی و : بخارا امیری (بساقه) دن قاجوب جیحونی کچدی او مناسبتله شنلک یاییلیور مژده‌سنی کتیردی .

مکرسه ، پدرمک بندکانندن (غلام علی خان) — که غایت بهادر و محارب بز ذات اولوب جیحون ساحلنده کی قاره قوللارک قوماندانی و (سه نهر) قطمه‌سنگ حاکمی ایدی — (بکرکی) و (بشاقه) سرحدلرینی تفتیش ایچین ایکی بیك سواری ایله چیقمش دولاشیرکن بخارا امیرینك سواریلرینه راست کلش . در حال ایکی طرفدن آتسه باشلاشمش . جزئی بر مصادمه‌یی متعاقب بخارا سواریلری امیرک اوردوسنه طوغرو قاچشار ، امیر ایسه بو خبری ایشیدیر ایشیتمز

چادر لرله ایچنده کی اشیایی بیراقش ، همان مملکتته جان آتمش .  
 قالان اموال و اشیایی ( غلام علی خان ) اغتنام ایدره ک اشییایی  
 عسکره داغیتمش ، چادر لرله ده خبر ظفرله پدرمه ارسال ایامش .  
 شو مزده اوزرینه علی العجله قالقوب عیجه مک نزدیکه کیتدم  
 و نائل اولدیغیمز سعادت موقتیدن کنه دیسنی تبریک ایتدم .

منجی

طاهر المولوی

### اسلامده فن و فلسفه

ابن سینا « ابوعلی حسین بن عبدالله » — شرقک بو داهی  
 اکبری بر خارقه ذکا ، بر نادره عرفاندر . تاریخ ، ابن سینا کی  
 وقتندن اول انکشاف و تکامل ایتمش دماغلری نادره قید ایامش  
 و بو کی ذکا لری بر خارقه اوله رق تصویره مجبور اولمشدر .  
 ابوعلی ، یورولمق بیلمز بر دماغ ، متین و بی پایان بر مفکره ،  
 کسکین و جوال بر ذکا ، حیرتبخش بر حافظه خارقه نما ایله ممتاز ایدی .  
 هر کس کی ابن سیناده بر چوق معلملردن درس کورمیشدی .  
 فقط ، معلمینک تقریر لرله شاگردک اوکرندیکی شیلر آره سندکی  
 نسبت ، بر عدله قوای مترفعه سی بیننده کی نسبت کیدر . ابن سینانک  
 جهانی حیرته بر اقان وسعت علمیه سی ، صرف جودت قریمه و تتبع  
 ذاتی محصولی اولدینی وارسته اشتباهدر .

ابن سینا ، بلا فاصله ساعتلرجه مطالعهیه دوام ایدر و اصلا علام  
 تعب و کسل کوسترمزدی . بعضاً اولوردی که ، بوتون کیجه مطالعات  
 و یا تألیفاتله اوغراشیر و بو صورتله صباحی بولوردی .  
 فطرتک یک مستثنایاراندینی بو داهی ، او قودینی اوکرندیکی  
 شیلری تمثیل ایتک خصوصنده شایان تقدیر بر اقتدار کوسترمشدر .  
 دماغفوان شبانه آتیا فصل بر نادره روزکار اوله جنی سیاستده  
 متجلی ، نافذ و کسکین نظر لرنده نمایان ایدی .

هنوز یکرمی یاشنده ایکن محافل علمیه ده اک یوکسک مصطفی  
 صدری اشغاله ، حقیقی بر تحریر اقتدار و مزایاسنی اظهاره  
 موفق اولمشدی . شعبات فتن هیچ بری یوقی که ابن سینانک  
 نظر تتبع و مطالعه سندن یکمیش اولسون . . . . . کنه دینه مخصوص  
 بر دهی ناظمه مباحث فلسفه فی تلبیق ، و طبی یکی باشند تاسیس  
 ایدرجه سنه تنظیم و ترتیب ایدره ک بر فن مدون حالنه کتیره ییلدی .  
 مدت حیاتی متمادی بر سیاحتله یکمیش و شئونات کونا کونه معروض  
 قالمش اولدیفندن سرگذشتی عبرت آمیز غرائبله مالا مالدر .

عنفوان صباوتی آسیای علیاده کچیرمیشدی . بر مدت مکره ابن  
 سینایی عراق عجمده کورریورز . قوجه حکیم بوزمایدن اعتبار احویات  
 جهان نوردی به آتلمشدر .

انسانی سیاحتده بعضاً بر شهر ویا بر قصبه ده وقفه کیر استراحت  
 اولدینی کورریورز . فقط بو توقف ، حقیقت حالده استراحت مقصدیه  
 اولیوب یا بر اثر تألیفه مباشرت و یا دردست تألیف بر کتابی اکیال  
 ایتک ایچوندر .

ابن سینا مرکز خلافتده فرسخلرجه اوزاق بر اقلیمده طوغمش  
 آسیای علیانک سرت ومؤثر محیطنده دوره نضجه واصل اولمش ،  
 چین حدودلرنده بیله احتیاج دماغیه سی تعلیمین ایده بیله جک  
 بو یوک ذکا لره تصادف ایلمش ، بر چوق عالم لره هم بزم الفت  
 اوله بیلمشدی .

او وقتلر جهان مدنیتک مرکز عرفانی اولان مکر خلافتک ،  
 بغداد بهشت آبادک نشر ایتدیکی حزمات عرفان نا چین حدودلرینه  
 قدر واصل اوله جق و اورالده ابن سیدالرحی داهیلر یتشدر بیله جک  
 درجه لرده فیاض و ذی قوت ایدی . بو حال مرکز خلافتک درجه  
 تمدنی تقدیر ایچون یک کوزل بره قیاس اوله بیلور .

ابن سینانک سرگذشت حیاتی بر سلسله شئوناندر . هیچ بر شی  
 هیچ بر حال قوجه حکیمک روحنه سکون بخش اوله مامش ، بوتون  
 مدت حیاتی بر تهیج دائمی ایچنده کذران ایلمشدر .

ابن سینایی بو کون تدریساتله مشغول بر معلم ، بر مدت صوکره  
 اداره امور حکومتله موظف بر وزیر ، ایرتمی کون بر محبوس ، بر  
 مهم موقعنده کورریورز .

فقط او ، درسخانه سنده اولدینی کی اداره ماصه سنده ده حبسخانه  
 گوشه سنده ده متصل تتبعات علمیه و تألیفات نافعه ایله مشغول اولور ،  
 جهانلره صیغه میان ذکاسنی ، حجمه سندن طاشمق ایستیان دماغی ،  
 تهیجات واضطرابات عجز ایله ایکله یین روحنی ، انجق بو صورتله درکه  
 تسکینه چالشیور .

صفحات حیاتیه سنه عائد شئونات ائمه ایزلرینک — بعضاً خفیف  
 بعضاً کوزه چاربه جق بر صورتده — اثر لرنده ترسم ایتمش اولدینی  
 کورریورز . ابن سینا فلسفه سنک صرف عقلی و منطقی اولمسی اسبابی  
 کچیرمش اولدینی حیات خشینه تأثیراتنده آراملیدر .  
 بو داهی فطرتک ترجمه حالنک عنفوان اولیه سنه عائد پارچه لری  
 بالذات کندی لسانندن دیکله یلم .

ابن سینا بالنسبه بر اثرنده دیور که : « پدرم باخ شهرندن ایش  
 نوح بن منصور زماننده بخارایه هجرت ایلمش ، بر مدت صوکره  
 بخارا کویلرندن « آقشانا » نامنده کی قریبه چکیلره ک اوراده تأهل  
 ایلمش . بن و برادر « ابوالحارث » بو کویده طوغمش .  
 بز بر آز بیودکن صوکره پدرم تکرار بخارایه عودت ایلدی .  
 و بزیده بر لکده کورتوردی .

بخاراده خدمت تعلیمیه تمین ایدیلن ذاندن قرآن کریم  
 و مقدمات علوم دینی و اخلاقیه تعیم ایلدم . هنوز اون یاشنده ایکن  
 قرآن کریمی کاملاً حفظ ایتکه و احکام دینی دن بر چوق شیلر اوکرنمکه  
 موفق اولمشدم . او وقت هر کسک موجب استغرابی اولمشدی .  
 علم حساب اوکرنک ایچون پدرم بنی بر تجار نزدیکه کوندردی . بو  
 ذات حسابات هندیه به یک زیاده واقف ایدی . او ائنده بخارایه  
 « ابو عبدالله النانی » نامنده بر عالم کیشدی . پدرم ، خدمت تعلیمیه مده بولمق  
 اوزره ، بو ذاتی خانه مزه قبول ایلدی . کنه دیسندن علم منطقی او قودم